18. 10. 2019

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

§ 1799 OZ, aneb - když doslovný výklad prostě nestačí ...

Obecně chtěným, ovšem zcela nedosažitelným standardem je, že zákonný text nevyvolává interpretační nejasnosti, a víceméně s jistotou navádí subjekt k chování určitého druhu (kdy toto jasně definuje, a buďto povolí, či nikoli). Takže samozřejmě … objevují se případy, kdy text právní normy s sebou přináší i nějakou tu významovou nejasnost, přičemž není úplně nezvyklé, že takovýchto nejasností je v rámci jediné právní normy i víc …

Snad dobrým příkladem tohoto je **ust. § 1799** občanského zákoníku, jak bude rozebráno níže.

Dle § 1799 OZ ...

*Doložka ve smlouvě uzavřené **adhezním způsobem**, která odkazuje na podmínky uvedené **mimo vlastní text** smlouvy, **je platná**, byla-li slabší strana **s doložkou a jejím významem seznámena** nebo prokáže-li se, že **význam doložky musela znát**.*

Zákonodárcem zvolená formulace, na pohled, docela srozumitelná a přehledná, co do svého zaměření (ochrana slabší strany před nepředvídatelnými, formálně či významově upozaděnými a skrytými texty) a významu zajisté v pořádku, i ve vztahu k danému však lze mít minimálně níže uvedené výhrady ...

Předně není zřejmé, **zda je zde zákonodárcem cíleno na zneplatnění odkazovaného textu, či samotného odkazu**.

Za užití elementární logiky lze dospět k závěru, že zákon tímto chrání adresáta (slabší stranu vztahu) právě před vyčleněným, a tedy záměrně mu skrytým textem; užití (pouze) **doslovného výkladu** nás však vede někam zcela jinam …

Při využití tohoto totiž **nutně dospíváme k závěru**, že adresát normy jest chráněn právě před samotnou doložkou - s významem které nebyl seznámen / význam které mu nebyl znám, nikoli už ale před oním vyčleněným textem.

Výsledek takto provedeného výkladu, vskutku absurdní …

A to až natolik, že popírá sám sebe.

Lze tak nejspíš uzavřít, že **zákonodárce měl zvolenou formulací v úmyslu chránit slabší stranu právě před odkazovaným/vyčleněným textem**, kdy doložka, na tento odkazující, je jen jakýmsi nástrojem či prostředkem, sama o sobě pak jen nepodstatnou částí smlouvy, plnící pouze svůj omezený, a jasně daný účel.

Pouze pokud by (snad) někde[1] našel zastání právě výše popsaný, na rovinu lze ale říci nedostatečný, **pouze doslovný výklad**, lze dále argumentovat nutností neplatnosti i odkazovaného textu, a to jednoduše už z důvodu, že pokud neplatí doložka, která na daný text odkazuje, neměl by, zcela logicky, platit ani odkazovaný text samotný …; rovněž pak lze poukázat na **základní pravidla kontraktace** – kdy strany nejprve negociují, a teprve následně kontrahují, kdy svými podpisy pod smlouvou vlastně vyjadřují souhlas s jejím obsahem – podpis (fakticky souhlas) osoby pod smlouvou pak těžko může zahrnovat něco, s čím tato nebyla, **nejpozději v době uzavření smlouvy**, srozuměna …

Uvedené, zcela zjevně, otevírá navazující právní otázku; jak řešit situace, kdy podpis pod smlouvou vskutku pokrývá i text osobě neznámý, ovšem **neznámý ji z důvodu, ležícího zcela na její straně** (spěch, shon, povrchnost − ale též naivita, tíseň, či prostě jen přemíra důvěry v někoho / v něco).

Tady však nutno zcela kriticky uznat, že postihnout všechny, resp. i jen dva, ovšem takto odlišné scénáře v jediném ustanovení zákona, zřejmě není možno, zákonodárce by vskutku musel být nejenom právním, ale i lingvistickým géniem.

Jinak zákon zjevně váže použitelnost daného textu pouze na adhezní smlouvy, a pouze na doložky, odkazující **mimo vlastní text smlouvy**.

Je k zamyšlení, zda je zde rozumný důvod pro to, aby v případech, kdy je ve smlouvě přítomný **obdobně překvapivý obsah**, nebyla slabší strana chráněná pouze jen proto, že tento je na řekněme „stopadesáté stránce smlouvy uprostřed,“[2] a nikoli vyčleněn ve stručném a přehledném, byť separátním dokumentu … (ano, může zde zafungovat např. obrana ve smyslu § 433 či § 1800/2 OZ)[3]

Rovněž je s podivem, proč natolik nevhodnou kontraktační praktiku (jak tato reflektována dotčeným ust. zákona) byť jen implicitně připouštět v případech, kdy smlouva sice **individuálně projednána je**, ovšem kdy již prostá její **složitost** či **rozsah** dávají více než dobrý prostor pro „nepozornost“ adresáta, završenou přehlédnutím daného textu …

Když je zákonná ochrana přítěží …

Zcela závěrem – a s jistou dávkou nadsázky budiž též řečeno, že § 1799 snad představuje jedno z mála ustanovení v rámci právního řádu země, **smysl, kterého jde i proti jím chráněné osobě samotné …**

Za jisté totiž skutkové konstelace, a opětovně, za použití pouze doslovného výkladu, lze dospět k závěru, že smluvní podmínky, vyčleněné mimo vlastní text smlouvy, aniž by byl jejich význam slabší straně vztahu znám, **jsou neplatné bez dalšího** – a tedy i bez ohledu na to, zda jsou, či nejsou pro slabší stranu vztahu výhodné.

Lze si totiž představit i situaci, kdy odkazovací doložka odkazuje na text mimo smlouvu, kdy v tomto jsou obsaženy jisté **formy „bonusů“ či úlev** pro slabší stranu vztahu, příkl. za řádné plnění (ať už ve formě dodatečných slev, vrácení části již zaplacených úroků, či příkl. nadstandardního plnění různého druhu - nad rámec smluvně již sjednané povinnosti); pokud by slabší strana skutečně s obsahem takto vyčleněných podmínek, nejpozději v době uzavření smlouvy, srozuměna nebyla, stanou se tyto – **dle doslovného výkladu zákona**, bez dalšího neplatnými.

Je snad nabíledni, která ze stran smlouvy by byla takto striktním výkladem zákona vlastně bita … [4]

Shrnuto, zákonodárce výše uvedeným způsobem formuluje vyvratitelnou domněnku, vázanou na **dvě zcela samostatné premisy** stran obsahu/významu dotčené doložky (osoba byla seznámena / osoba

musela znát …), kdy k platnosti doložky postačí prokázání byť i jediné.

Pokud se (ne)vědomost slabší strany ohledně významu doložky prokáže (důkazní břemeno však nese primárně protistrana), doložka padá, a s ní i „infikovaná“ (vyčleněná/odkazovaná) část smluvního textu.

Takto zasažená část smluvní materie pak, **dle doslovního výkladu zákona**, padne bez ohledu na to, zda je její smysl v neprospěch, či naopak ve prospěch slabší strany vztahu …

(osvícený soudce by ji však zajisté ponechal v platnosti už jen s odkazem na **účel zákona** a **zřejmý úmysl zákonodárce,** slabší straně vztahu nikoli ubírat výhody či škodit, leč této „pomáhat a chránit“)

Shrnutí

Zde rozebrané ustanovení zákona nese zajisté dobrou myšlenku, a dobrý nápad, jejich provedení se však jeví býti poněkud nejasné …

JUDr. Martin Rimek,
advokát a externí doktorand na Katedře obč. práva PrF UK v Praze

tel: + 420 777 835 856
e-mail: martin.rimek@ak-rimek.cz

---

[1] Typicky nezávislý a nestranný rozhodčí tribunál či rozhodci …

[2] Vyjádřeno trochu nadneseně, nicméně představme si smlouvu o desítkách až stovkách stran – u smluv o dílo, či u některých pojišťovacích a bankovních produktů nikoli nezvyklé …

[3] Zákaz zneužití „kvalit odborníka“ či hospodářského postavení k vytváření nebo k využití závislosti slabší strany a k dosažení zřejmé a nedůvodné nerovnováhy ve vzájemných právech a povinnostech stran

[4] I přesto zůstává dotčený zákonný text i po 5+ letech účinnosti nezměněn …

© EPRAVO.CZ – Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- Jak fungují plánovací smlouvy v reálných situacích (1. díl)
- Rozvod? Už k němu nemusíte. Shrnutí podmínek, za jakých nebudete u soudu vyslýcháni, dokonce ani nebude nutná Vaše osobní účast
- Jaké klíčové změny přináší návrh novely stavebního zákona?
- Byznys a paragrafy, díl 26.: Smírčí řízení jako alternativní nástroj řešení sporů mezi

podnikateli
- Pozemkové úpravy aneb „malé“ vyvlastnění
- Nová éra v boji proti nekalým obchodním praktikám: Co přinese nové procesní nařízení EU?
- Licence LUC v podnikatelské strategii provozovatelů dronů
- Péče rodičů po novele od 1.1.2026
- K ukončování služebního poměru po novele zákona o státní službě
- Aktuality z práva internetu: kybernetická bezpečnost a online řešení sporů
- Zelené standardy pro výstavbu a renovace: jaké povinnosti přinese nová evropská úprava?